

dr hab. Barbara Wiśniewska-Paź, prof. UWr

Uniwersytet Wrocławski

Wydział Nauk Społecznych

ORCID: [0000-0001-9616-1105](https://orcid.org/0000-0001-9616-1105)

Sens edukacji antyterrorystycznej. Rola, zadania oraz inicjatywy Centrum Prewencji Terrorystycznej Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego

<https://doi.org/10.19195/978-83-229-3802-7.11>

Streszczenie: Celem niniejszego artykułu jest zwrócenie uwagi na zjawisko terroryzmu jako jednego z aktualnych globalnych wyzwań obejmującego bardzo szerokie spektrum zagrożeń dla współczesnych społeczeństw i świata, które mają różne typologie, przyczyny, rozmieszczenie i ośrodki wpływu oraz wciąż ewoluują. Prewencja w przestrzeni społecznej – z jednej strony powinna być generowana przez aktywność instytucji rządowych i organizacji międzynarodowych ukierunkowanych na minimalizację zagrożeń, z drugiej strony przygotowanie i wdrożenie koncepcji trwałego procesu budowania, wspieranie i rozwijanie kultury bezpieczeństwa adresowanej do różnych grup i kategorii społecznych, głównie poprzez systemową edukację, która zapewni szeroki zakres kompetencji w zakresie wiedzy (i konieczności jej ciągłego aktualizowania) oraz umiejętności praktycznych. W artykule zostały przedstawione cele i zadania Centrum Prewencji Terrorystycznej Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego jako instytucji odpowiedzialnej za profilaktykę i edukację społeczeństwa w Polsce w zakresie zagrożeń terrorystycznych.

Słowa kluczowe: terroryzm, prewencja, edukacja antyterrorystyczna, zagrożenia, bezpieczeństwo, społeczeństwo

The meaning of antiterrorist education. The role, tasks and initiatives of the Terrorism Prevention Center of Excellence

Summary: Terrorism is currently one of the greatest global challenges, which covers a very wide spectrum of threats to contemporary societies and the world. It is the subject of many debates, conferences and media broadcasts focused on achieving various goals, unfortunately not always informative. These threats have different typologies, causes, distribution and centers of influence. The dangers associated with it evolve and are a permanent state, hence the possibility of completely eliminating the occurrence of such forms of threats is practically impossible, and assuming even hypothetically such scenarios in theory is rightly treated as fiction. Therefore, terrorism has become a permanent element of reality, very visible in the media, socially, economically and politically, with which you have to learn to live with, be able to interpret the environment (symptoms, disturbing signals), protect yourself and others and react appropriately to the situation. Be

aware not only of the potential of threats that may occur in your own country, but also in other countries, especially neighboring countries, know where to look for the necessary information and have the habit of preparing for trips abroad, especially when they relate to a different cultural zone. What is necessary to develop this type of behavior in the social space – on the one hand, the activity of government institutions and international organizations aimed at minimizing threats, on the other hand, the preparation and implementation of the concept of a permanent process of building, supporting and developing a safety culture addressed to various social groups and categories, mainly through system-based education, which will provide a wide range of competences in the field of knowledge (and the need to constantly update it) and practical skills (applying theory in practice in a manner appropriate to the situation).

The aim of the article is to present the role of the goals and initiatives of the Terrorist Prevention Center of the Internal Security Agency as an institution responsible for the prevention and education of society in the area of terrorist threats.

Keywords: terrorism, prevention, anti-terrorist education, threats, security, society

*Nie wystarczy być we właściwym miejscu i właściwym czasie.
Trzeba być właściwą osobą we właściwym miejscu i właściwym czasie.*

T. Harv Ecker

1. Terroryzm – jego wymiary i implikacje

Terroryzm jest aktualnie jednym z największych globalnych wyzwań, które obejmuje swoim zasięgiem bardzo szerokie spektrum zagrożeń dla współczesnych społeczeństw i świata¹. Jest przedmiotem wielu debat, konferencji i przekazów medialnych skoncentrowanych na realizacji różnych celów, nie zawsze niestety wyłącznie informacyjnych, edukacyjnych czy wdrożeniowych. Wspomniane zagrożenia posiadają różne typologie, przyczyny, rozkład i ośrodki oddziaływania. Niebezpieczeństwa z nimi związane ewoluują² i są stanem permanentnym, stąd możliwość całkowitego wyeliminowania występowania tego rodzaju form zagrożeń jest praktycznie niemożliwa, zaś zakładanie w teorii, nawet hipotetycznie, takich scenariuszy słusznie jest traktowane jako fikcja. Terroryzm należy bowiem potraktować jako stały element rzeczywistości, bardzo widoczny medialnie, ale także społecznie, gospodarczo i politycznie, z którym trzeba nauczyć się żyć, umieć interpretować otoczenie (symptomy, niepokojące sygnały), chronić siebie i innych i adekwatnie do sytuacji reagować. Posiadać przy tym wiedzę nie tylko na temat potencjału zagrożeń mogących mieć miejsce we własnym kraju, ale także w innych państwach,

¹ Por. T. Aleksandrowicz, *Kierunki zagrożeń terrorystycznych w pierwszej połowie XXI wieku. Próba prognozy*, [w:] B. Wiśniewska-Paź, M. Szostak, J. Stelmach (red.), *Bezpieczeństwo antyterrorystyczne budynków użyteczności publicznej*, t. I, Warszawa 2021, s. 13-29.

² Por. K. Karolczak, *Terroryzm XXI wieku – wybrane aspekty*, [w:] D. Szlachter (red.), *Terroryzm. Studia, analizy, prewencja*, Warszawa 2022, s. 9-28.

zwłaszcza ościennych, wiedzieć, gdzie szukać potrzebnych informacji i mieć nawyk przygotowywania się do wyjazdów zagranicznych, zwłaszcza jeśli dotyczą one innych stref kulturowych³. To, co jest konieczne do wypracowania tego rodzaju zachowań w przestrzeni społecznej, z jednej strony dotyczy aktywności instytucji rządowych i organizacji międzynarodowych zmierzających do minimalizacji zagrożeń⁴, z drugiej przygotowania i wdrożenia koncepcji permanentnego procesu budowy, wsparcia i rozwoju kultury bezpieczeństwa adresowanej do różnych grup i kategorii społecznych, głównie poprzez edukację realizowaną systemowo⁵, która dostarczy szerokiego wachlarza kompetencji w zakresie wiedzy (i konieczności jej stałego aktualizowania) oraz umiejętności praktycznych (zastosowania teorii w praktyce w sposób adekwatny do sytuacji). Ten aspekt jest niestety wciąż marginalizowany w naszym kraju albo realizowany w sposób lokalny lub fragmentaryczny. O kulturze bezpieczeństwa i edukacji antyterrorystycznej wciąż wiele się mówi, widzi się jej rolę i aktualne potrzeby, ale niewiele się robi w tym kierunku⁶. Jeśli zaś już coś się w tym aspekcie zaczyna konceptualnie tworzyć, to jest to wciąż za słabe jakościowo w stosunku do funkcji, które ma pełnić, często realizowane w wąskim zakresie i okazynie, bez wypracowanej koncepcji oddziaływania systemowego wraz z towarzyszącym temu przedsięwzięciu i prowadzonym w procesie ciągłym outsourcingiem badawczym (mapowanie zagrożeń, diagnozowanie, budowanie rekomendacji) oraz wdrożeniowym (wypracowywanie strategii, koncepcji edukacyjnych, wdrażanie ich, ewaluacja i aktualizowanie).

Kluczem do osiągnięcia pożądaných efektów w tym obszarze jest, po pierwsze, permanentny charakter działań i procesów, po drugie, podejście holistyczne (kompleksowe) i systemowe (synergia teorii i praktyki, analiz i działań wdrożeniowych), po trzecie, przywiązywanie szczególnej wagi do jakości koncepcji, działań i procesów oraz korelacji teorii z praktyką⁷.

³ Por. B. Wiśniewska-Paź, *Edukacja antyterrorystyczna – cele, strategie, aspekty wdrożeniowe*, [w:] B. Wiśniewska-Paź, M. Szostak, J. Stelmach (red.), *Bezpieczeństwo antyterrorystyczne...*, t. I, Warszawa 2021, s. 266-292; K. Liedel *Zarządzanie informacją w walce z terroryzmem*, Warszawa 2010.

⁴ Por. B. Wiśniewska-Paź, *Międzynarodowe struktury i instytucje zajmujące się zwalczaniem terroryzmu na świecie*, [w:] B. Wiśniewska-Paź, M. Szostak, J. Stelmach (red.), *Bezpieczeństwo antyterrorystyczne...*, t. I, s. 80-97.

⁵ Por. B. Wiśniewska-Paź, *Społeczne i edukacyjne konteksty bezpieczeństwa personalnego. Wzajemne relacje, implikacje teoretyczne, wymiary praktyczne*, Toruń 2019, s. 51-74, rozdz. *Perspektywa systemowa*. Por. także J. Hogan, *Psychologia terroryzmu*, Warszawa 2008.

⁶ Por. B. Wiśniewska-Paź, *Społeczne i edukacyjne konteksty...*, s. 171-178, rozdz. *Kultura bezpieczeństwa – rola i znaczenie*; por. także A. Skrabacz, K. Loranty, L. Konarski (red.), *Edukacja dla bezpieczeństwa. O kształtowaniu kultury bezpieczeństwa*, Warszawa 2015.

⁷ Por. B. Wiśniewska-Paź, *Społeczne i edukacyjne konteksty...*

2. Założenia polityki antyterrorystycznej państwa – rola edukacji i prewencji

Główne cele polityki antyterrorystycznej państwa są zawarte w Narodowym Programie Antyterrorystycznym na lata 2015-2019⁸, który do dziś jest podstawowym dokumentem programowym dotyczącym zwalczania terroryzmu w Polsce. Jest w nim wskazana konieczność wzmocnienia polityki informacyjnej i edukacyjnej poprzez wypracowanie mechanizmów współpracy między różnymi instytucjami (m.in. administracji publicznej i mediami) w celu zainicjowania i wdrożenia wymiany informacji i ich przekazu społeczeństwu w kwestiach dotyczących sytuacji pośredniego lub bezpośredniego zagrożenia terrorystycznego, a także prowadzenia działalności profilaktycznej (w tym edukacyjnej).

Złożona struktura zjawisk o charakterze terrorystycznym implikuje konieczność realizowania procesu edukacji antyterrorystycznej w dwóch wspomnianych wymiarach: po pierwsze, poznawczym (związanym z budowaniem świadomości i wrażliwości społecznej, a także bazy wiedzy na temat zagrożeń, ich symptomach i konsekwencjach), po drugie praktycznym (związanym z kształtowaniem postaw i zachowań adekwatnych do sytuacji zagrożenia). Obu obszarów w żadnym wypadku nie należy traktować rozłącznie, podobnie jak do edukacji danej społeczności w ramach konkretnej instytucji nie powinno się podchodzić w sposób fragmentaryczny i ograniczać wyłącznie do szkolenia tylko np. kadry zarządczej lub wąskiego działu odpowiedzialnego za bezpieczeństwo danej instytucji⁹. Ważne jest również dostosowanie form i metod przekazu wiedzy oraz umiejętności praktycznych do grupy potencjalnych odbiorców z uwzględnieniem m.in. ich wieku, wykształcenia i innych zmiennych, nie tylko metryczkowych. Ważną kwestią jest również powszechna dostępność wiedzy dotyczącej zagrożeń, przeciwdziałania im i reagowania na nie, przeznaczona dla różnych grup i kategorii społecznych (stałe monitorowanie tego zapotrzebowania), a także syntetyczny i prosty przekaz informacji w atrakcyjnej formie.

Niniejszy artykuł pozwoliłam sobie rozpocząć od zacytowania pewnej dość sugestywnej i tylko pozornie abstrakcyjnej obszarowo myśli, którą zdarza mi się przywoływać zwłaszcza przy podejmowaniu wątków dotyczących społecznych i edukacyjnych kontekstów bezpieczeństwa zarówno personalnego, jak i strukturalnego oraz towarzyszących im wzajemnych korelacji i koegzystencji trzech obszarów – społeczeństwa, bezpieczeństwa i edukacji¹⁰, w tym problemów funkcjonujących w ich ramach (każdego z obszarów z osobna i na pograniczu między nimi). Uważam bowiem, że w bardzo

⁸ Narodowy Program Antyterrorystyczny na lata 2015-2019, <https://sip.lex.pl/akty-prawne/mp-monitor-polski/-narodowy-program-antyterrorystyczny-na-lata-2015-2019-18153802> [dostęp 21.09.2021].

⁹ Por. B. Wiśniewska-Paź, *Spoleczne i edukacyjne konteksty...*

¹⁰ *Ibidem*.

obrazowy, syntetyczny i wprowadzający czytelnika w „przestrzeń myślenia” sposób tłumaczy sens i konieczność podejmowania działań prewencyjnych w obliczu obecnych i przyszłych zagrożeń (o których będzie mowa w tym artykule) oraz cel powoływania do tego rodzaju zadań instytucji inicjujących i koordynujących pożądane działania i procesy w tym zakresie.

3. Centrum Prewencji Terrorystycznej – rola, zadania, projekty społeczne i edukacyjne

Centrum Prewencji Terrorystycznej jest jednostką Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, która powstała kilka lat temu (w 2018 r.)¹¹ w celu wzmocnienia ochrony antyterrorystycznej naszego kraju oraz pozycji Polski w budowaniu bezpieczeństwa ze szczególnym naciskiem położonym na obszar Europy Środkowo-Wschodniej we współpracy z partnerami strategicznymi – państwami wchodzącymi w skład Inicjatywy Trójmorza¹². Misją tej instytucji jest kształtowanie kultury bezpieczeństwa poprzez proces budowania świadomości antyterrorystycznej w społeczeństwie. Prewencja i edukacja stanowią zatem bazę funkcjonowania tej jednostki. Do zadań Centrum należy m.in. opracowywanie programów szkoleniowych i prowadzenie szkoleń z zakresu prewencji terrorystycznej, tworzenie sprofilowanych rekomendacji, opracowywanie materiałów informacyjnych, organizacja seminariów i warsztatów, prowadzenie współpracy z ekspertami krajowymi i zagranicznymi czy realizacja kampanii społecznych¹³.

Mimo kilkuletniego okresu działania ma ona na swoim koncie kilka efektownych przedsięwzięć, wśród nich ogólnopolską kampanię społeczną „4U! – uważaj, uciekaj, ukryj się, udaremnij atak”¹⁴, której celem było dostarczenie wiedzy i zwiększenie świadomości społecznej w zakresie różnych typów zagrożeń i sytuacji niebezpiecznych (ze szczególnym naciskiem kładzionym na zagrożenia o charakterze terrorystycznym)¹⁵, a także szerokie spektrum szkoleń z zakresu prewencji terrorystycznej (służby, kadry zarządcze, administracja publiczna instytucji) i bezpieczeństwa państwa oparte na innowacyjnych programach, które wciąż są udoskonalane. Owo uwrażliwienie i edukacja w kolejnych krokach dotyczy – w ramach pierwszego i w mojej ocenie kluczowego kroku „Uważaj!” – m.in. zwracania uwagi na nienaturalne zdarzenia i zachowania osób,

¹¹ <https://www.gov.pl/web/sluzby-specjalne/dwa-lata-centrum-prewencji-Terrorystycznej-abw,https://tpcoe.gov.pl/cpt/wydarzenia/1796,CPT-ABW-ma-juz-3-lata.html> [dostęp 21.09.2021].

¹² Por. P. Kowal, A. Orzelska-Stączek, *Inicjatywa Trójmorza: geneza, cele i funkcjonowanie/The Three Seas Initiative: origins, goals and functioning*, ISP PAN, Warszawa 2019.

¹³ <https://tpcoe.gov.pl/cpt/o-nas/1659,Centrum-Prewencji-Terrorystycznej-to-jednostka-Agencji-Bezpieczenstwa-Wewnetrzne.html> [dostęp 21.09.2021].

¹⁴ <https://4u.tpcoe.gov.pl> [dostęp 21.09.2021].

¹⁵ *Ibidem*.

unikania bycia obojętnym oraz konieczności przekazywania informacji o zagrożeniu na numer alarmowy 112. W ramach drugiego kroku „Ukryj się!” istotne jest, aby po usłyszeniu wybuchu lub strzałów nie podchodzić do miejsca zdarzenia, a jeśli to możliwe – uciekać. Ważne jest również, aby nie wracać do miejsca zdarzenia i informować osoby mijane o zagrożeniu. Krok trzeci „Ukryj się!” stosujemy, jeśli ucieczka nie jest możliwa lub jest zbyt niebezpieczna. Warto przy tym zabarykadować pomieszczenie, wyciszyć telefon oraz odsunąć się od okien i drzwi. Krok czwarty „Udaremnij atak!” stosowany jest na wypadek, gdy nie możesz uciec albo się ukryć. Zalecane jest działanie przez zaskoczenie oraz we współpracy z innymi osobami. Na końcu wszystkich kroków znajduje się wymowna sugestia, dla większości wciąż trudna do zrozumienia, że telefon służy do wzywania pomocy, a nie rejestrowania zdarzeń (robienia filmu czy zdjęć)¹⁶.

Oprócz efektownej i do szerszego rozpropagowania edukacyjnego oraz informacyjnego kampanii 4U na uwagę zasługują również rekomendacje w zakresie profilaktyki w budynkach użyteczności publicznej szefa Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego¹⁷, *Poradnik prewencji terrorystycznej* (zbiór wybranych rekomendacji, zaleceń i algorytmów zachowań w sytuacjach o charakterze terrorystycznym)¹⁸ czy skorelowana z nim platforma e-learningowa¹⁹, o czym szerzej w niniejszym artykule. W materiałach do pobrania na stronie można także znaleźć szereg przydatnych informacji na temat procesu radykalizacji, cyberbezpieczeństwa w kontekście niebezpieczeństw i zachowań, formularz przyjęcia informacji o zagrożeniu czy zasad postępowania z niebezpieczną przesyłką²⁰. Baza materiałów jest w trakcie tworzenia.

4. Kooperacja dwóch Centrów a platforma e-learningowa CPT ABW

W końcu maja 2021 r. zostało podpisane porozumienie²¹ pomiędzy Centrum Prewencji Terrorystycznej Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego (www.tpcoe.gov.pl) a Centrum Studiów i Edukacji na rzecz Bezpieczeństwa Uniwersytetu Wrocławskiego

¹⁶ *Ibidem*.

¹⁷ <https://tpcoe.gov.pl/cpt/materialy/1649,Rekomendacje-w-zakresie-profilaktyki-antyterrorystycznej.html> [dostęp 21.09.2021].

¹⁸ Por. *Poradnik prewencji terrorystycznej*, Terrorism Prevention Centre of Excellence, Warszawa 2021.

¹⁹ <https://tpcoe.gov.pl/cpt/wydarzenia/1807,CPT-ABW-otwiera-portal-e-learningowy.html> [dostęp 21.09.2021].

²⁰ <https://tpcoe.gov.pl/cpt/materialy> [dostęp 21.09.2021].

²¹ <https://tpcoe.gov.pl/cpt/wydarzenia/1826,CPT-ABW-nawiazuje-wspolprace-z-Uniwersytetem-Wroclawskim.html> [dostęp 21.09.2021], <https://www.cseb.uni.wroc.pl/Aktualnosci/Porozumienie-o-wspolpracy-pomiedzy-Centrum-Studiow-i-Edukacji-na-rzecz-Bezpieczenstwa-UWr-oraz-Centrum-Prewencji-Terrorystycznej-Agencji-Bezpieczenstwa-Wewnetrznego-w-Warszawie> [dostęp 21.09.2021].

(www.cseb.uni.wroc.pl) w zakresie współpracy naukowo-badawczej, projektowej, konferencyjno-seminaryjnej, szkoleniowej i eksperckiej. Oba centra są w trakcie realizacji kilku wspólnych przedsięwzięć projektowych, mając jednocześnie kilka przyczynkowych już zrealizowanych na swoim koncie. Sformalizowanie współpracy z pewnością przyczyniło się do rozwinięcia bazy informacyjnej, projektowej, edukacyjnej i szkoleniowej w zakresie szeroko rozumianego bezpieczeństwa i kultury bezpieczeństwa, w tym edukacji i prewencji antyterrorystycznej. Cele działania obu centrów są spójne, odmienne są natomiast zakresy ich działania i *background* – w przypadku CSEB UWr – uniwersytecki, w przypadku CPT ABW – rządowy, co stanowi wartościową podstawę do uzupełniania się obu obszarów kompetencji w przedmiocie wspólnych działań. Kolejne przedsięwzięcia są w trakcie prac projektowych, niebawem ruszy realizacja projektów, kilka natomiast już jest w trakcie realizacji.

Jednym z obiecujących przedsięwzięć projektowych CPT ABW jest przygotowana przez Centrum platforma e-learningowa²², którą miałam okazję bliżej poznać, robiąc przy okazji wstępny projekt struktury narzędzia ewaluacyjnego, który docelowo będzie służył m.in. budowie rekomendacji dotyczących cyklicznej aktualizacji treści zamieszczonych na platformie i uzupełniania ich o aktualnie obowiązujące w postaci osobnych komponentów szkoleniowych i edukacyjnych. Świat nie stoi w miejscu. To, co dziś jest zakresowo wystarczające, jutro może być nieaktualne, wymagać uzupełnienia lub zmiany. Platforma ruszyła na początku maja 2021 r.²³, jest współfinansowana ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w projekcie „Podnoszenie kompetencji służb bezpieczeństwa państwa, pracowników administracji publicznej i ośrodków naukowo-badawczych oraz rozwój ich współpracy w obszarze bezpieczeństwa narodowego” w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020²⁴.

Biorąc pod uwagę sytuację związaną z pandemią COVID-19 od 2020 r. i prowadzenie od tego okresu edukacji głównie w formie zdalnej, przygotowaną platformę można uznać za bardzo profesjonalne i rozwojowe narzędzie do przekazu podstawowej wiedzy w zakresie prewencji terrorystycznej, którą z czasem będzie można rozwijać i poszerzać na bazie uzupełniających modułów szkoleniowych, przygotowywanych według aktualnych zmian i uzupełnianych o elementy, których zabrakło w aktualnej wersji platformy. Rekomendacje eksperckie sformułowane po przeprowadzeniu ewaluacji funkcjonowania platformy w poszczególnych środowiskach będą stanowiły wykładnię w tym procesie.

²² <https://learning.tpcoc.gov.pl> [dostęp 21.09.2021].

²³ <https://tpcoe.gov.pl/cpt/wydarzenia/1807,CPT-ABW-otwiera-portal-e-learningowy.html> [dostęp 21.09.2021].

²⁴ *Ibidem*.

Na chwilę obecną z portalu e-learningowego korzystają przedstawiciele służb oraz kadra administracji publicznej. Udział w szkoleniu jest nieodpłatny, zgłaszany jest przez instytucje znajdujące się w grupie celowej zgodnie z zapotrzebowaniem przez osoby wyznaczone do kontaktów z Centrum (bliższe informacje dotyczące korzystania z platformy, wykaz instytucji z grupy celowej znajdują się na stronie portalu e-learningowego – www.learning.tpcoe.gov.pl). Na tej podstawie Centrum generuje uczestnikom indywidualne konta i przekazuje zainteresowanym informacje dotyczące szkolenia. W miesiąc od uruchomienia platformy²⁵ ze szkolenia skorzystało ponad 61 tys. użytkowników²⁶.

5. Kurs e-learningowy Centrum Prewencji Terrorystycznej ABW – struktura i treści

Kurs e-learningowy Centrum Prewencji Terrorystycznej ABW został przygotowany na podstawie wiedzy eksperckiej funkcjonariuszy Centrum oraz dzięki wsparciu merytorycznemu ze strony partnerskich służb specjalnych. Jego celem jest podniesienie świadomości w zakresie zagrożeń terrorystycznych służb i urzędników administracji publicznej. Kurs składa się z pięciu modułów: I. Radykalizacja, II. Rekomendowane zachowania w przypadku zagrożenia o charakterze terrorystycznym, III. Ratownictwo, IV. Cyberbezpieczeństwo oraz V. Komunikacja i infrastruktura.

W module I. Radykalizacja w bardzo skondensowany sposób przedstawione są informacje, czym jest radykalizacja oraz jak jej przeciwdziałać. W kolejnych odsłonach tego modułu użytkownik dowiaduje się, jaka jest relacja między radykalizacją a terroryzmem, dlaczego ludzie się radykalizują (typologia przyczyn), jak rozpoznać radykalizację oraz jak jej przeciwdziałać.

W module II. Rekomendowane zachowania główne pytanie dotyczy sposobów reagowania w przypadku wystąpienia zdarzenia o charakterze terrorystycznym. W tym celu przedstawiona jest kolejno typologia zagrożeń, zasady postępowania w przypadku potencjalnie niebezpiecznego przedmiotu (np. pozostawionej walizki), podejrzanej przesyłki, ataku masowego zabójcy oraz sytuacji zakładniczej.

W module III. Ratownictwo zostały przedstawione praktyczne porady udzielania pierwszej pomocy z zakresu BLS i podstaw TCCC. Można się dowiedzieć, jak tamować krwawienie, prawidłowo zastosować opaskę uciskową, jak należy zabrać się za opatrywanie obrażeń klatki piersiowej. Można również poszerzyć swój zakres wiedzy na temat rodzajów opatrunków i środków medycznych.

²⁵ *Ibidem*.

²⁶ <https://tpcoe.gov.pl/cpt/wydarzenia/1837,12-tysiecy-uzytkownikow-portalu-e-learningowego-CPT-ABW.html> [dostęp 21.09.2021].

W module IV. Cyberbezpieczeństwo zostały zawarte tzw. dobre praktyki korzystania z Internetu i szeroko rozumianej technologii. Wyjaśniono tam, czym jest cyberterroryzm i cyberprzestępczość, jakie są rodzaje ataków i oszustw, jakie są podstawowe zasady higieny pracy w Internecie. Przedstawiona została specyfika wycieków danych i zasady udostępniania treści w sieci. Na zakończenie zostały przedstawione podstawy bezpiecznego korzystania z sieci Wi-Fi.

W ostatnim module V. Komunikacja i infrastruktura użytkownik kursu ma możliwość zapoznać się z tym, czym jest komunikacja strategiczna i jak ją prowadzić oraz jak przygotować się na potencjalne zagrożenie, zanim ono nastąpi, w tym jak powinno wyglądać zabezpieczenie budynków, informacja o zagrożeniu, formy alarmowania oraz ewakuacja. W przypadku dwóch ostatnich kwestii – alarmowania i ewakuacji – zostały przedstawione wciąż niestety aktualne problemy dotyczące alarmowania w instytucjach i różnice w zasadach ewakuacji w sytuacji zagrożenia o charakterze terrorystycznym i innego zdarzenia zagrażającego zdrowiu i życiu ludzi, np. pożaru²⁷.

W skład pakietu szkoleniowego wchodzi łącznie 7 filmów oraz 40 animacji, cały kurs zawiera elementy interaktywne, które zdecydowanie podnoszą poziom jego atrakcyjności oraz zachęcają do przechodzenia do kolejnych etapów. Po każdym etapie jest test, bardzo sensownie przygotowany od strony metodycznej. Popołniony błąd nie dyskwalifikuje bowiem uczestnika kursu, wręcz przeciwnie, system zachęca do powtórnego zastanowienia się w kwestii popełnionego błędu i finalnie udzielenia prawidłowej odpowiedzi. Kurs jest tak zaprojektowany, że do elementów wcześniejszych danego modułu można dowolną ilość razy wracać i w zależności od zapotrzebowania uzupełnić wiedzę. Grafika, czas oraz muzyka towarzysząca animacjom jest na bardzo profesjonalnym poziomie, dotyczy to zastosowanej kolorystyki, długości trwania animacji oraz wzmocnienia akcentów, które powinny zostać zapamiętane lub na które należy zwrócić uwagę. Zdecydowanie bardzo udane przedsięwzięcie.

Podobną rolę spełniają filmy i koncepcja ich przedstawiania, trochę na zasadzie puzzli, które w finalnym przekazie przedstawiają całą układankę. Myślę, że w zależności od odbiorcy na niektórych bardziej sugestywnie będą oddziaływać animacje, na innych filmy. Docelowo obie formy mają się w mojej ocenie uzupełniać i wzmocniać tym samym odbiór przekazywanych treści. Jak są oceniane m.in. ta i inne kwestie rozwiązań w ramach platformy przez osoby, które przeszły kurs, dowiemy się niebawem, gdy zakończony

²⁷ <https://tpcoe.gov.pl/cpt/wydarzenia/1807,CPT-ABW-otwiera-portal-e-learningowy.html> 22.01.2022 [dostęp 21.09.2021]. Ważniejsze wnioski sformułowane w tym artykule oraz moduły platformy e-learningowej zostały przedstawione [w:] B. Wiśniewska-Paź, *Edukacja antyterrorystyczna a kultura bezpieczeństwa. Nowa platforma e-learningowa Centrum Prewencji Terrorystycznej Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego*, „RCB. Biuro Analiz i Reagowania. Biuletyn Kwartalny” kwiecień-czerwiec 2021, nr 33; <https://learning.tpcoe.gov.pl> [dostęp 21.09.2021].

zostanie proces przygotowania narzędzia badawczego (ewaluacyjnego) i ruszy proces ewaluacji kursu e-learningowego. To przedsięwzięcie jest w najbliższych planach do zrealizowania przez oba centra – Centrum Studiów i Edukacji na rzecz Bezpieczeństwa UWr i Centrum Prewencji Terrorystycznej ABW. Aktualnie obie instytucje realizują wprowadzenie kursu w ramach szkolnictwa (różne szczeble) oraz uczelni w Polsce w ramach dwóch osobnych projektów „Bezpieczeństwo jest najważniejsze – SZKOLNICTWO PL”²⁸ oraz „Bezpieczeństwo jest najważniejsze – UCZELNIE PL”²⁹.

6. Platforma e-learningowa oraz *Poradnik prewencji terrorystycznej*

Na portalu e-learningowym Centrum Prewencji Terrorystycznej znajdują się również filmy edukacyjne, ostatnio udostępnione dotyczą modułu szkoleniowego z zakresu cyberbezpieczeństwa³⁰. Po ukończeniu szkolenia oraz pozytywnym rozwiązaniu testu uczestnik otrzymuje certyfikat w formacie pdf do wydrukowania.

W kontekście platformy e-learningowej CPT ABW na uwagę zasługuje także *Poradnik prewencji terrorystycznej*³¹ wydany w 2021 r. przez tę samą instytucję (Centrum Prewencji Terrorystycznej ABW), uzupełniający merytorycznie kurs e-learningowy. Można z niego, w mojej ocenie, korzystać przed przejściem kursu, który będzie wówczas z pewnością łatwiejszy do zrozumienia i rozwiązania pośrednich testów, a można także zapoznać się z nim po ukończeniu kursu, w celu utrwalenia zdobytej wiedzy. Poradnik zawiera wszystkie moduły, które są ujęte w kursie e-learningowym w postaci rozszerzonej, przedstawione w równie efektowny graficznie i syntetyczny sposób, który zachęca do przejrzenia, bliższego zapoznania się z wybranymi fragmentami lub całą książką. Co ważne, nie ma w nim według mnie informacji nieistotnych. Obie pomoce edukacyjne, kurs i poradnik, są tak pomyślane, że można z nich korzystać, jak wspomniałam, w zasadzie w dowolnej kolejności, w uzupełnieniu lub niezależnie od siebie. Tym niemniej przejrzenie poradnika przed przejściem kursu może tylko zachęcić potencjalnego użytkownika do skorzystania z niego i powrotu do poradnika po jego odbyciu w celu uzupełnienia informacji. Do poradnika dołączona jest zakładka z przedstawieniem idei i etapów kampanii społecznej 4U. Do każdego z etapów załączony jest osobny kod QR,

²⁸ <https://www.cseb.uni.wroc.pl/BEZPIECZENSTWO-JEST-NAJWAZNIEJSZE--SZKOLNICTWO-PL> [dostęp 21.04.2022].

²⁹ <https://www.cseb.uni.wroc.pl/Projekty/PROJEKT-BEZPIECZENSTWO-JEST-NAJWAZNIEJSZE---UCZELNIE-PL-CSEB-UWr-i-CPT-ABW> [dostęp 21.04.2022].

³⁰ https://tpcoe.gov.pl/cpt/materialy/1841,Cyberbezpieczenstwo.html?fbclid=IwAR3u3yjMWsaW0vUVGsaTB5cwhCsdxsl_gQLGZlUnlFpux7zykM3FjSEnL5w [dostęp 21.02.2022].

³¹ *Poradnik prewencji terrorystycznej...*

po zeskanowaniu którego można przejść do pakietów informacyjnych i animacji na platformie CPT ABW. Pomysł ten okazał się bardzo trafiony, biorąc pod uwagę nowe możliwości przekazu wiedzy i jest on obecnie aplikowany przez różne podmioty. Rozwiązania zaproponowane przez Centrum Prewencji Terrorystycznej ABW z pewnością się do tego przyczyniły.

Dotychczasowe działania i podjęte przez Centrum Prewencji Terrorystycznej ABW kroki uważam za doskonałe preludeum do kolejnych etapów zmierzających przede wszystkim do podejmowania wyzwań i celów o charakterze systemowym, ewaluacji dotychczasowych narzędzi, pomocy dydaktycznych i kursów, aktualizowania i rozszerzania pakietów informacyjnych i edukacyjnych oraz mapowania specyfiki zagrożeń w określonych środowiskach w celu przygotowywania rekomendacji i na ich podstawie rozszerzonych pakietów informacyjno-szkoleniowych dopełnianych warsztatami praktycznymi (stopniowym zwiększaniem ich zakresu), jak tylko sytuacja pandemiczna na to pozwoli. Wsparcie akademickie w tych działaniach pełni Centrum Studiów i Edukacji na rzecz Bezpieczeństwa UW. Aktualnie w trakcie realizacji są wspomniane koncepcje dwóch projektów, które są realizowane w kooperacji obu centrów.

7. Budowanie świadomości, potrzeba skutecznej edukacji i prewencji – cele i realizacja

Unijny koordynator ds. zwalczania terroryzmu Ilkka Salmi w jednym z wywiadów stwierdził: „Osobiście uważam, że osoby pracujące w sektorze bezpieczeństwa muszą dążyć do zidentyfikowania wszystkich zagrożeń bezpieczeństwa, niezależnie od ich motywu”³². Słowa te tłumaczą sens podejmowania przez Centrum Prewencji Terrorystycznej Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego działań ukierunkowanych na minimalizację zagrożeń dla Polski i jej obywateli. Wskazują także na istotną rolę szeroko rozumianej i podejmowanej globalnie problematyki prewencji terroryzmu.

W Polsce dotychczas odnotowywany jest niski poziom zagrożenia atakami terrorystycznymi, niemniej jednak nie można jednoznacznie stwierdzić, czy poziom ten nie byłby wyższy, gdyby nie działania prowadzone przez instytucje bezpieczeństwa państwa, w tym działania i wdrażane projekty prewencyjne i szkoleniowe prowadzone przez Centrum Prewencji Terrorystycznej Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego oraz działania wynikające z kooperacji z pozostałymi służbami i agendami RP.

Wzmocnienie ochrony antyterrorystycznej naszego kraju powinno być realizowane poprzez budowanie świadomości, wrażliwości, dostarczanie wiedzy i kompetencji

³² <https://www.consilium.europa.eu/pl/policies/fight-against-terrorism/counter-terrorism-coordinator/> [dostęp 21.09.2021].

praktycznych w zakresie tzw. bezpiecznych zachowań w sposób systemowy, powszechnie dostępny, w atrakcyjnej formie oraz zorganizowany z koncepcją harmonogramu szkoleń, kształcenia koordynatorów w ramach różnych środowisk, instytucji i zakresów terytorialnych (struktur administracji, województw). Biorąc pod uwagę gotowość do kooperacji Centrum Prewencji Terrorystycznej Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego z innymi podmiotami w realizacji zaplanowanych zadań nie tylko krajowych, ale i zagranicznych, perspektywa budowy kultury bezpieczeństwa, w tym edukacji na rzecz bezpieczeństwa, wygląda, jak dotąd, rozwojowo. Jak będzie wyglądała realizacja tych planów, pokaże czas.

Liczba dotychczasowych inicjatyw przygotowujących grunt do realizacji tych planów w ciągu czterech ostatnich lat jest imponująca i przedstawiona na stronie Centrum Prewencji Terrorystycznej ABW w zakładce Wydarzenia³³. Do przykładowych należy zaliczyć: m.in. organizację i przeprowadzenie w ramach bilateralnej współpracy partnerskiej z belgijskim Centrum Analiz Wywiadowczych (INTCENT) warsztatów w ramach projektu „Sprawniejsze rozpoznanie zagrożeń asymetrycznych – tendencje, wskaźniki, zależności”. W trakcie wydarzenia poruszano m.in. tematykę poświęconą problematyce terroryzmu w kontekście zagrożeń wywiadowczych, ochrony państw członkowskich przed zagrożeniami terrorystycznymi, ochrony infrastruktury krytycznej, radykalizacji, a także budowania odporności przed propagandą ekstremistyczną, mową nienawiści i atakami przemocy³⁴. Warto wymienić również zorganizowanie międzynarodowej konferencji on-line „Protect by Training. The importance of awareness in terrorism prevention” prowadzonej przez Zastępcę Szefa ABW płk. Bernarda Bogusławskiego, która skupiła ponad 100-osobowe gremium ekspertów służb specjalnych i organów ścigania z Polski i świata³⁵, a także uczestnictwo funkcjonariuszy CPT ABW w międzynarodowej konferencji OBWE poświęconej walce z terroryzmem. W trakcie konferencji na forum wszystkich państw członkowskich reprezentowanych na poziomie ministerialnym oraz przez ekspertów zagranicznych agencji państwowych przedstawiciele CPT ABW zaprezentowali jednostkę, zakres jej zadań oraz kampanię społeczną 4U! („Uważaj, uciekaj, ukryj się, udaremnij atak!”³⁶)³⁷. Ponadto reprezentacja CPT ABW uczestniczyła w wideokonferencji zorganizowanej przez European Counter-Terrorism Coordinator oraz United Nations Interregional Crime and Justice Research Institute (UNICRI).

³³ <https://www.tpcoc.gov.pl/cpt/wydarzenia> [dostęp 3.09.2021].

³⁴ <https://www.tpcoc.gov.pl/cpt/wydarzenia/1791,Nawiazanie-wspolpracy-CPT-ABW-z-INTCENT.html> [dostęp 23.09.2021].

³⁵ <https://www.tpcoc.gov.pl/cpt/wydarzenia/1764,Konferencja-quotProtect-By-Trainingquot.html> [dostęp 23.09.2021].

³⁶ <https://www.4u.tococ.gov.pl> [dostęp 5.08.2021].

³⁷ <https://www.tpcoc.gov.pl/cpt/wydarzenia/1809,Miedzynarodowa-konferencja-OBWE-poswiecona-walce-z-terroryzmem.html> [dostęp 5.08.2021].

Konferencja odbyła się pod hasłem „Emerging trends and recent evolution of the Threat Posed by ISIL/Al-Qaida Inspired Terrorism in Europe”³⁸. Nawiązano także współpracę z Urzędem Lotnictwa Cywilnego³⁹. Opracowano i udostępniono *Broszurę Prewencji Terrorystycznej*. Otwarty został portal oraz kurs e-learningowy⁴⁰, którego celem jest podniesienie świadomości antyterrorystycznej funkcjonariuszy polskich służb oraz m.in. urzędników administracji publicznej⁴¹. Funkcjonariusze CPT ABW przeprowadzili szkolenia z zakresu profilaktyki antyterrorystycznej dla Krajowej Szkoły Administracji Publicznej⁴². Zrealizowane zostało szkolenie z zakresu profilaktyki antyterrorystycznej dla kadry Politechniki Łódzkiej⁴³. Jednostka przeprowadziła szkolenie z zakresu prewencji terrorystycznej dla przedstawicieli Urzędu Lotnictwa Cywilnego, w trakcie którego przedstawione zostały zasady postępowania podczas zdarzeń o charakterze terrorystycznym zrealizowanych przy użyciu broni palnej, materiałów wybuchowych i CBRN. Analizie poddano także sposób zachowania w sytuacji zakładniczej. Grupa ekspercka CPT ABW wraz z innymi jednostki ABW przeprowadziła szkolenie antyterrorystyczne dla pracowników Kancelarii Prezesa Rady Ministrów. Podczas spotkania m.in. poruszono kwestie związane z bieżącym poziomem narażenia Polski i jej obywateli na działania międzynarodowych organizacji terrorystycznych⁴⁴. CPT ABW nawiązała współpracę naukowo-dydaktyczną z Uniwersytetem Wrocławskim, w ramach której planowane są m.in. wspólne szkolenia⁴⁵. Funkcjonariusze CPT ABW przeprowadzili kolejne szkolenie z zakresu prewencji terrorystycznej, tym razem dla kadry zarządzającej Portu Lotniczego Warszawa-Modlin⁴⁶.

³⁸ <https://www.tpcoe.gov.pl/cpt/wydarzenia/1811,Miedzynarodowa-wideokonferencja-organizowana-przez-UNICRI-poswiecona-walce-z-ter.html> [dostęp 5.08.2021].

³⁹ <https://www.tpcoe.gov.pl/cpt/wydarzenia/1812,Nawiazanie-wspolpracy-z-Urzedem-Lotnictwa-Cywilnego.html> [dostęp 5.08.2021].

⁴⁰ <https://www.learning.tpcoe.gov.pl> [dostęp 21.09.2021]. Jak wynika z informacji zawartej na stronie CPT ABW, w ciągu miesiąca od uruchomienia portalu e-learningowego utworzonych zostało 12 000 kont użytkowników, z których korzystają funkcjonariusze służb i urzędnicy administracji publicznej. Stwierdzić zatem należy, że pomimo krótkiego okresu funkcjonowania portal oraz oferowany kurs cieszą się dużym zainteresowaniem. Jak można się łatwo domyślić, liczba zainteresowanych podmiotów i instytucji wyrażających akces do uczestnictwa w szkoleniu z zakresu profilaktyki terrorystycznej stale rośnie (zob. <https://www.tpcoe.gov.pl/cpt/wydarzenia/1837,12-tysiecy-uzytkownikow-portalu-e-lerningowego-CPT-ABW.html>, dostęp 5.08.2021).

⁴¹ <https://www.tpcoe.gov.pl/cpt/wydarzenia/1807,CPT-ABW-otwiera-portal-e-lerningowy.html> [dostęp 17.08.2021].

⁴² <https://www.tpcoe.gov.pl/cpt/wydarzenia/1828,,Szkolenie,CPT-ABW-dla-KSAP.html> [dostęp 17.08.2021].

⁴³ <https://www.tpcoe.gov.pl/cpt/wydarzenia/1836,Szkolenie-CPT-ABW-dla-politechniki-Lodzkiej.html> [dostęp 17.08.2021].

⁴⁴ <https://www.tpcoe.gov.pl/cpt/wydarzenia/1831,Szkolenie-ABW-dla-kadr-KPRM.html> [dostęp 17.08.2021].

⁴⁵ <https://www.tpcoe.gov.pl/cpt/wydarzenia/1826,CPT-ABW-nawiazuje-wspolprace-z-Uniwersytetem-Wroclawskim.html> [dostęp 17.08.2021].

⁴⁶ <https://www.tpcoe.gov.pl/cpt/wydarzenia/1862,Szkolenie-CPT-ABW-dla-pracownikow-Portu-Lotniczego-Warszawa-Modlin.html> [dostęp 17.08.2021].

Wskazana wyspecjalizowana jednostka ABW przeprowadziła szkolenie dla pracowników Państwowego Instytutu Badawczego NASK. Szkolenie obejmowało m.in. zagadnienia z zakresu najlepszych praktyk oraz rekomendowanych zachowań w sytuacji wystąpienia zdarzenia o charakterze terrorystycznym⁴⁷. CPT ABW wraz z pozostałymi wyspecjalizowanymi jednostkami ABW oraz we współpracy z Przedsiębiorstwem Państwowym Porty Lotnicze (PPL), Państwową Strażą Pożarną i innymi służbami mundurowymi przeprowadziła ćwiczenia taktyczne obrazujące skalę zagrożenia związanego z wykorzystaniem improwizowanych ładunków wybuchowych (IED) oraz środków skażenia CBRN. Co istotne, ćwiczenia przeprowadzone przez CPT ABW miały na celu podniesienie świadomości w zakresie zagrożeń, budowanie odporności PPL na działania ekstremistów i terrorystów oraz podniesienie poziomu bezpieczeństwa użytkowników środków komunikacji cywilnej⁴⁸. Reprezentanci CPT ABW wraz z Urzędem Lotnictwa Cywilnego uczestniczyli w webinarium zorganizowanym przez Europejską Konferencję Lotnictwa Cywilnego, które było poświęcone tematyce bezpieczeństwa lotnictwa cywilnego w Polsce. Fakt uczestnictwa ABW w wydarzeniu wynikał z realizowanej przez CPT kampanii, która ma na celu wzmocnienie i podnoszenie bezpieczeństwa i świadomości z zakresu skali zagrożeń terrorystycznych, a także z kontynuacji kooperacji nawiązanej pomiędzy ABW a Urzędem Lotnictwa Cywilnego⁴⁹. CPT ABW nawiązało współpracę w obszarze naukowym, projektowym, edukacyjno-szkoleniowym i badawczym z Centrum Studiów i Edukacji na rzecz Bezpieczeństwa Uniwersytetu Wrocławskiego⁵⁰. Reprezentanci CPT ABW przeprowadzili szkolenie dla Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa. Było ono kontynuacją przekazywania wiedzy na temat tzw. dobrych praktyk w zakresie prewencji terrorystycznej⁵¹. Kontynuując pracę w zakresie podnoszenia świadomości m.in. z zakresu minimalizacji zagrożeń terrorystycznych oraz radykalizacji, w dniach 30.06-01.07.2021 r. reprezentanci CPT ABW za pośrednictwem Urzędu Lotnictwa Cywilnego byli uczestnikami wirtualnego seminarium Międzynarodowej Organizacji Lotnictwa Cywilnego (ICAO), poświęconego wymianie wiedzy i dobrych praktyk z zakresu bezpieczeństwa w lotnictwie cywilnym. Zakres tematyczny spotkania dotyczący szeroko rozumianej kultury bezpieczeństwa związanych

⁴⁷ <https://www.tpcoe.gov.pl/cpt/wydarzenia/1858,Szkolenie-CPT-ABW-dla-NASK-Panstwowego-Institutu-Badawczego.html> [dostęp 17.08.2021].

⁴⁸ <https://www.tpcoe.gov.pl/cpt/wydarzenia/1853,CPT-ABW-przeciwdziala-zagrozeniom-zwiazanym-z-materialami-wybuchowymi-i-substanc.html> [dostęp 17.08.2021].

⁴⁹ <https://www.tpcoe.gov.pl/cpt/wydarzenia/1860,CPT-ABW-wspolnie-z-ULC-wzielo-udzial-w-webinarze-ECAC.html> [dostęp 17.08.2021].

⁵⁰ https://tpcoe.gov.pl/cpt/wydarzenia/1826,CPT-ABW-nawiazuje-wspolprace-z-Uniwersytetem-Wroclawskim.html?fbclid=IwAR0PQHaoZV_bF8aYZkyhy0YnF8_IC7t30vTi33PPDTuHpe8bHCI_j2hsvVQ [dostęp 15.08.2021].

⁵¹ <https://www.tpcoe.gov.pl/cpt/wydarzenia/1857,Szkolenie-CPT-ABW-dla-Agencji-Restruturyzacji-i-Modernizacji-Rolnictwa.html> [dostęp 15.08.2021].

był z główną misją jednostki ABW ukierunkowaną na podnoszenie bezpieczeństwa w Polsce i budowę silnego i świadomego zagrożeń terrorystycznych społeczeństwa⁵². Zrealizowane zostało szkolenie dla Inspektoratu Służby Zagranicznej MSZ RP⁵³. Funkcjonariusze CPT ABW odbyli wizytę studyjną w Centrum Szkolenia Straży Granicznej w Kętrzynie (CSSG), której celem było nawiązanie współpracy pomiędzy jednostką ABW a CSSG ukierunkowanej na kształtowanie kultury bezpieczeństwa, w tym m.in. podnoszenie świadomości antyterrorystycznej wśród funkcjonariuszy odpowiedzialnych za bezpieczeństwo granic RP⁵⁴. Zrealizowane zostało także szkolenie dla funkcjonariuszy SOP, które miało miejsce w dniu 15 lipca 2021 r.⁵⁵ Inicjatyw i szkoleń można byłoby wymienić znacznie więcej. Są one, jak wspomniałam, ważne jako grunt do budowania i realizacji kolejnych koncepcji projektowych oraz kontynuowania i nawiązywania współpracy z agendami i instytucjami obszarowo wspierającymi działania CPT ABW.

8. Koncepcja powszechnego i systemowego podejścia do edukacji w zakresie zagrożeń terrorystycznych

Szerokie spektrum działalności omawianej jednostki oraz specyfika i aspekt podejmowanych inicjatyw można podsumować stwierdzeniem, iż „praktyka służb i organów bezpieczeństwa potwierdza, że najbardziej skuteczną metodą przeciwdziałania zagrożeniom ekstremistyczno-terrorystycznym jest wczesne reagowanie na pierwsze symptomy radykalizacji w społeczeństwie”⁵⁶. Priorytetowym elementem na obecnym etapie działalności CPT ABW jest zatem aspekt konceptualizacji i wdrożenia powszechnego i systemowego podejścia do edukacji społeczeństwa w celu permanentnego podnoszenia świadomości, wiedzy i kompetencji praktycznych opartych na ścisłej kooperacji z polskimi i zagranicznymi instytucjami i agendami z zakresu bezpieczeństwa.

Jak wynika z rezolucji ONZ 2178 (2014) i 2396 (2017), Konwencji Rady Europy o Zapobieganiu Terroryzmowi, dyrektywy UE 2017/541, Strategii Unii Europejskiej na lata 2020-2025, Strategii Bezpieczeństwa Narodowego RP z 2020 r.⁵⁷, można uznać powołanie w strukturach ABW jednostki, jaką jest Centrum Prewencji Terrorystycznej,

⁵² <https://www.tpcoe.gov.pl/cpt/wydarzenia/1865,CPT-wzielo-udzial-w-miedzynarodowym-seminarium-ICAO-poswieconym-Kulturze-Bezpiec.html> [dostęp 5.08.2021].

⁵³ <https://www.tpcoe.gov.pl/cpt/wydarzenia/1866,Szkolenie-CPT-ABW-dla-Inspektoratu-Sluzby-Zagranicznej-MSZ.html> [dostęp 5.08.2021].

⁵⁴ <https://www.tpcoe.gov.pl/cpt/wydarzenia/1867,CPT-w-Centrum-Szkolenia-SG-w-Ketrzynie.html> [dostęp 21.08.2021].

⁵⁵ <https://www.tpcoe.gov.pl/cpt/wydarzenia/1869,Szkolenie-CPT-ABW-dla-SOP.html> [dostęp 05.08.2021].

⁵⁶ https://www.tpcoe.gov.pl/cpt/o-nas/1659_Centrum-Prewencji-Terrorystycznej-to-jednostka-ABW.html [dostęp 24.08.2021].

⁵⁷ Strategia Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej 2020, BBN, Warszawa 2020.

za jak najbardziej zasadne. Uwzględniając przy tym art. 5 ustawy o Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego oraz Agencji Wywiadu⁵⁸, który w sposób bezpośredni wskazuje na zakres zadań realizowanych przez Agencję Bezpieczeństwa Wewnętrznego, stwierdzić także należy, że powołanie tej jednostki w ramach ABW stanowi istotny element systemu dedykowanego zapewnieniu odpowiedniego poziomu bezpieczeństwa państwa przez wskazaną służbę specjalną. Potwierdza to aktywność oraz dotychczasowe osiągnięcia CPT ABW w sferze profilaktyki i przeciwdziałania zdarzeniom o charakterze terrorystycznym. Kooperacja zaś tej jednostki z różnymi podmiotami w przestrzeni publicznej, w tym m.in. Centrum Studiów i Edukacji na rzecz Bezpieczeństwa UWr reprezentującego jednostkę uniwersytecką, jest doskonałym przyczynkiem do budowy trwałej sieci współpracy na rzecz szeroko rozumianej prewencji i edukacji w zakresie zagrożeń *stricte* terrorystycznych i o charakterze terrorystycznym.

9. Zamiast zakończenia

Przyglądając się aktywności w obszarze edukacji, prewencji i wypracowanych mechanizmów oraz narzędzi reagowania służb specjalnych państw na świecie, w tym zwłaszcza cieszących się międzynarodowym autorytetem, wyraźnie widać, że pomimo wzmożonych działań ukierunkowanych na zwalczanie terroryzmu liczba terrorystów i ekstremistów wcale nie maleje, a rodzaje zagrożeń ewoluują. Zatem mimo wspomnianego aktualnie niskiego poziomu zagrożenia terroryzmem w Polsce aktywność edukacyjną i prewencyjną Centrum Prewencji Terrorystycznej ABW można uznać za ważną i stanowiącą istotną determinantę zwiększenia poziomu bezpieczeństwa w naszym kraju. Dotychczasowa realizacja wspomnianego szeregu szkoleń, kooperacja na poziomie krajowym i międzynarodowym oraz budowanie narzędzi (kampania społeczna, platforma e-learningowa) ukierunkowanych na podnoszenie świadomości wśród obywateli, w tym funkcjonariuszy innych formacji, pracowników sfery rządowej i samorządowej, a obecnie także kadry szkolnictwa i uczelni w Polsce w ramach wspomnianych projektów realizowanych w kooperacji z Centrum Studiów i Edukacji na rzecz Bezpieczeństwa UWr – wszystkie te działania są, uważam, doskonałym preludium do prowadzenia i wzmocnienia działań prewencyjnych i edukacyjnych przez Centrum Prewencji Terrorystycznej ABW wobec aktualnych zagrożeń terrorystycznych.

Biorąc pod uwagę, że współczesne społeczeństwa obywatelskie (w tym Polska) charakteryzują się wysokim i/lub stale rosnącym stopniem mobilności, nie ma znaczenia, z punktu widzenia wdrażania mechanizmów prewencyjnych, czy w danym kraju jest

⁵⁸ Ustawa z dnia 24 maja 2002 r. o Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego oraz Agencji Wywiadu (Dz. U. z 2020 r. poz. 27).

niski, średni czy wysoki stopień zagrożenia. Edukacja i budowanie narzędzi prewencyjnych nie może zatem dotyczyć tylko społeczeństw o średnim i wysokim stopniu zagrożenia, ale także tych, które posiadają niski wskaźnik (jak przykładowo nasz kraj) z przynajmniej z dwóch względów: po pierwsze, aby nadal utrzymać ten stan, i po drugie, aby obywatele tego kraju, przemieszczając się do krajów o średnim i wysokim stopniu zagrożenia, byli wyposażeni w wiedzę i umiejętności (z zakresu tzw. bezpiecznych zachowań) radzenia sobie w sytuacjach różnych zagrożeń, także o charakterze terrorystycznym.

Przed najmłodszą jednostką Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego jest zatem sporo wyzwań, ale jak wynika z przedstawionych w niniejszym artykule przykładów dotychczasowych działań, nabytych doświadczeń, nawiązanej współpracy krajowej i międzynarodowej – obecne kierownictwo i zespół Centrum Prewencji Terrorystycznej ABW ma sprecyzowany plan działania, który – miejmy nadzieję – znajdzie przełożenie na realizację i osiąganie zarówno aktualnych, jak i przyszłych celów, tak jak ma to miejsce w chwili obecnej.

Bibliografia

Literatura

- Aleksandrowicz T., *Kierunki zagrożeń terrorystycznych w pierwszej połowie XXI wieku. Próba prognozy*, [w:] B. Wiśniewska-Paź, M. Szostak, J. Stelmach (red.), *Bezpieczeństwo antyterrorystyczne budynków użyteczności publicznej*, t. I, Warszawa 2021.
- Hogan J., *Psychologia terroryzmu*, Warszawa 2008.
- Karolczak K., *Terroryzm XXI wieku – wybrane aspekty*, [w:] D. Szlachter (red.), *Terroryzm. Studia, analizy, prewencja*, Warszawa 2022.
- Kowal P., Orzelska-Stączek A., *Inicjatywa Trójmorza: geneza, cele i funkcjonowanie / The Three Seas Initiative: origins, goals and functioning*, Warszawa 2019.
- Liedel K., *Zarządzanie informacją w walce z terroryzmem*, Warszawa 2010.
- Poradnik prewencji terrorystycznej*, Terrorism Prevention Centre of Excellence, Warszawa 2021.
- Skrabacz A., Loranty K., Konarski L. (red.), *Edukacja dla bezpieczeństwa. O kształtowaniu kultury bezpieczeństwa*, Warszawa 2015.
- Strategia Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej 2020*, BBN, Warszawa 2020.
- Wiśniewska-Paź B., *Edukacja antyterrorystyczna a kultura bezpieczeństwa. Nowa platforma e-learningowa Centrum Prewencji Terrorystycznej Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego*, „RCB. Biuro Analiz i Reagowania. Biuletyn Kwartalny” kwiecień-czerwiec 2021, nr 33.

Wiśniewska-Paź B., *Edukacja antyterrorystyczna – cele, strategie, aspekty wdrożeniowe*, [w:] B. Wiśniewska-Paź, M. Szostak, J. Stelmach (red.), *Bezpieczeństwo antyterrorystyczne budynków użyteczności publicznej*, t. I, Warszawa 2021.

Wiśniewska-Paź B., *Międzynarodowe struktury i instytucje zajmujące się zwalczaniem terroryzmu na świecie*, [w:] B. Wiśniewska-Paź, M. Szostak, J. Stelmach (red.), *Bezpieczeństwo antyterrorystyczne budynków użyteczności publicznej*, t. I, Warszawa 2021.

Wiśniewska-Paź B., *Społeczne i edukacyjne konteksty bezpieczeństwa personalnego. Wzajemne relacje, implikacje teoretyczne, wymiary praktyczne*, Toruń 2019.

Netografia

<https://www.cseb.uni.wroc.pl/BEZPIECZENSTWO-JEST-NAJWAZNIEJSZE--SZKOLNIC TWO-PL> (dostęp 21.04.2022)

<https://www.cseb.uni.wroc.pl/Projekty/PROJEKT-BEZPIECZENSTWO-JEST-NAJWAZNIEJSZE---UCZELNIE-PL-CSEB-UWr-i-CPT-ABW>

<https://sip.lex.pl/akty-prawne/mp-monitor-polski/-narodowy-program-antyterrorystyczny-na-lata-2015-2019-18153802>

<https://www.gov.pl/web/sluzby-specjalne/dwa-lata-centrum-prewencji-Terrorystycznej-abw>

<https://tpcoe.gov.pl/cpt/wydarzenia/1796,CPT-ABW-ma-juz-3-lata.html>

<https://tpcoe.gov.pl/cpt/o-nas/1659,Centrum-Prewencji-Terrorystycznej-to-jednostka-Agencji-Bezpieczenstwa-Wewnetrzne.html>

<https://4u.tpcoe.gov.pl>

<https://tpcoe.gov.pl/cpt/materialy/1649,Rekomendacje-w-zakresie-profilaktyki-antyterrorystycznej.html>

<https://tpcoe.gov.pl/cpt/wydarzenia/1807,CPT-ABW-otwiera-portal-e-learningowy.html>

<https://tpcoe.gov.pl/cpt/materialy>

<https://tpcoe.gov.pl/cpt/wydarzenia/1826,CPT-ABW-nawiazuje-wspolprace-z-Uniwersytetem-Wroclawskim.html>;

<https://www.cseb.uni.wroc.pl/Aktualnosci/Porozumienie-o-wspolpracy-pomiedzy-Centrum-Studiow-i-Edukacji-na-rzecz-Bezpieczenstwa-UWr-oraz-Centrum-Prewencji-Terrorystycznej-Agencji-Bezpieczenstwa-Wewnetrznego-w-Warszawie>

<https://learning.tpcoe.gov.pl>

<https://tpcoe.gov.pl/cpt/wydarzenia/1807,CPT-ABW-otwiera-portal-e-learningowy.html>

<https://tpcoe.gov.pl/cpt/wydarzenia/1837,12-tysiecy-uzytkownikow-portalu-e-learningowego-CPT-ABW.html>

<https://tpcoe.gov.pl/cpt/wydarzenia/1807,CPT-ABW-otwiera-portal-e-learningowy.html>

<https://learning.tpcoe.gov.pl>

https://tpcoe.gov.pl/cpt/materialy/1841,Cyberbezpieczenstwo.html?fbclid=IwAR3u3yjMWsa_w0vUVGsaTB5cwhCsdxsl_gQLGZlUnlFpux7zykM3FjSEnL5w

<https://www.tpcoe.gov.pl/cpt/wydarzenia>

<https://www.tpcoe.gov.pl/cpt/wydarzenia/1791,Nawiazanie-wspolpracy-CPT-ABW-z-INTCENT.html>

<https://www.tpcoe.gov.pl/cpt/wydarzenia/1764,Konferencja-quotProtect-By-Trainingquot.html>

<https://www.4u.tocoe.gov.pl>

<https://www.tpcoe.gov.pl/cpt/wydarzenia/1809,Miedzynarodowa-konferencja-OBWE-poswiecona-walce-z-terroryzmem.html>

<https://www.tpcoe.gov.pl/cpt/wydarzenia/1811,Miedzynarodowa-wideokonferencja-organizowana-przez-UNICRI-poswiecona-walce-z-ter.html>

<https://www.tpcoe.gov.pl/cpt/wydarzenia/1812,Nawiazanie-wspolpracy-z-Urzedem-Lotnictwa-Cywilnego.html>

<https://www.learning.tpcoe.gov.pl>

<https://www.tpcoe.gov.pl/cpt/wydarzenia/1837,12-tysiecy-uzytkownikow-portalu-e-lernin-gowego-CPT-ABW.html>

<https://www.tpcoe.gov.pl/cpt/wydarzenia/1807,CPT-ABW-otwiera-portal-e-lerningowy.html>

<https://www.tpcoe.gov.pl/cpt/wydarzenia/1828,,Szkolenie,CPT-ABW-dla-KSAP.html>

<https://www.tpcoe.gov.pl/cpt/wydarzenia/1836,Szkolenie-CPT-ABW-dla-politechniki-Lodzkiej.html>

<https://www.tpcoe.gov.pl/cpt/wydarzenia/1831,Szkoenie-ABW-dla-kadr-KPRM.html>

<https://www.tpcoe.gov.pl/cpt/wydarzenia/1826,CPT-ABW-nawiazuje-wspolprace-z-Uniwersytetem-Wroclawskim.html>

<https://www.tpcoe.gov.pl/cpt/wydarzenia/1862,Szkolenie-CPT-ABW-dla-pracownikow-Portu-Lotniczego-Warszawa-Modlin.html>

<https://www.tpcoe.gov.pl/cpt/wydarzenia/1858,Szkolenie-CPT-ABW-dla-NASK-Panstwowego-Institutu-Badawczego.html>

<https://www.tpcoe.gov.pl/cpt/wydarzenia/1853,CPT-ABW-przeciwdziala-zagrozeniom-zwiazanym-z-materialami-wybuchowymi-i-substanc.html>

<https://www.tpcoe.gov.pl/cpt/wydarzenia/1860,CPT-ABW-wspolnie-z-ULC-wzielo-udzial-w-webinarze-ECAC.html>

https://tpcoe.gov.pl/cpt/wydarzenia/1826,CPT-ABW-nawiazuje-wspolprace-z-Uniwersytetem-Wroclawskim.html?fbclid=IwAR0PQHaOzV_bF8aYZkyhy0YnF8_IC7t30vTi33PPDTuHpe8bHCI_j2hsvVQ

<https://www.tpcoe.gov.pl/cpt/wydarzenia/1857,Szkolenie-CPT-ABW-dla-Agencji-Restruturyzacji-i-Modernizacji-Rolnictwa.html>

<https://www.tpcoe.gov.pl/cpt/wydarzenia/1865,CPT-wzielo-udzial-w-miedzynarodowym-seminarium-ICAO-poswieconym-Kulturze-Bezpiec.html>

<https://www.tpcoe.gov.pl/cpt/wydarzenia/1866,Szkolenie-CPT-ABW-dla-Inspektoratu-Sluzby-Zagranicznej-MSZ.html>

<https://www.tpcoe.gov.pl/cpt/wydarzenia/1867,CPT-w-Centrum-Szkolenia-SG-w-Ketrzynie.html>

<https://www.tpcoe.gov.pl/cpt/wydarzenia/1869,Szkolenie-CPT-ABW-dla-SOP.html>

https://www.tpcoe.gov.pl/cpt/o-nas/1659_Centrum-Prewencji-Terrorystycznej-to-jednostka-ABW.html

Akty prawne

Ustawa z dnia 24 maja 2002 r. o Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego oraz Agencji Wywiadu (Dz. U. z 2020 r. poz. 27).